

УДК 81' 282:821.161.2

ДІАЛЕКТНІ РИСИ ПОЕТИЧНОГО МОВЛЕННЯ ІВАННИ СТЕФ'ЮК

Л.І.Пена

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;

76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;

e-mail: liubov.pena@pnu.edu.ua

Пропонована стаття присвячена актуальному в сучасній лінгвістиці питанню взаємодії територіальних діалектів із літературною мовою у творах української художньої літератури.

Її мета – проаналізувати різнорівневі діалектні особливості поетичних текстів збірки сучасної мисткині Іванни Стеф'юк «Дика ягода».

Основним методом дослідження в розвідці є аналітико-описовий. Контекстуальний аналіз дав змогу встановити функційне навантаження діалектних одиниць та їхню роль у текстотворенні.

***Результати.** Дослідження мовлення текстів названої збірки виявило, що авторка активно використовує діалектні одиниці різних рівнів: фонетичні, морфологічні, словотвірні та лексичні. Встановлено групи лексичних діалектизмів за частиномовною належністю, семантикою і частотою їх уживання; визначено їхні функції.*

***Новизна** полягає в тому, що діалектні риси віршових творів Іванни Стеф'юк уперше стали об'єктом висвітлення.*

***Практичне значення.** Матеріали статті можуть бути використані на філологічних спеціальностях у закладах вищої освіти під час вивчення основних курсів та дисциплін за вибором, які стосуються української діалектології.*

***Ключові слова:** діалектизм, гуцулізм, поезія, ідіостиль, Іванна Стеф'юк, збірка «Дика ягода».*

Постановка проблеми. Іванна Стеф'юк – молода українська письменниця, членкиня Національної спілки письменників України, літературознавиця, краєзнавиця, кандидатка філологічних наук, методистка науково-методичного відділу дослідження та популяризації традиційної

культури Буковинського центру культури і мистецтва, старша наукова співробітниця Снятинського літературно-меморіального музею Марка Черемшини, лавреатка численних премій та нагород. Оскільки сфера зацікавлень мисткині, як видно з такого довгого, однак неповного переліку її зайнятостей, охоплює широкий спектр питань, то в її творчому доробку – велика кількість різножанрових праць. Це різноманіття її діяльності має одну спільну, об'єднавчу рису: усе, що творить Іванна Стеф'юк, пронизане вкоріненістю у пам'ять про те, серед чого зростала, формувалася й укріплювалася її особистість; про тих, чие середовище вплинуло і впливає на її світогляд. Її залюбленість у рідну стихію струменить зі всього, до чого вона причетна.

Активна, яскрава, колоритна, з неординарним поглядом на буття, Іванна Стеф'юк у збірці «Дика ягода» талановито ословлює життя в поетичній формі, виявляючи своє бачення міжлюдських стосунків, ставлення до навколишності, осмислюючи найрізноманітніші прояви всього того, що стосується людини. Наведемо кілька її віршових цитат, у яких, на наш погляд, закладено філософію її мислення і сприйняття себе в багатогранному світі: Я люблю цей світ – скільки сил [5, с. 30]; Світ повернувся до світла, / Сила прибула в землі. / Всі, хто відважні – розквітли, / Решта, відий, замалі [5, с. 34]; А я його люблю, цей світ примарний... / Життя вкорочують страхи, / А не годинник. / Душа інакша, як у серці – Бог. / Мій світ складний, / Складний, немов людина, / Що просто зупинилась між епох. / Душа – це ніби крила за плечима [5, с. 46]; І якщо серце болить – / То воно так каже, що живе [5, с. 51]; Люби в цьому світі / Все те, що з світлом тобі надходить [5, с. 67]; Хочеш світла мати – то сама світися. / Хочеш мати силу – потайки молися [5, с. 80] та ін.

Про письменницький хист поетеси досить влучно сказав у передмові («Діправді повірив у диво») до названої збірки Василь Шкурган: «Іванна Стеф'юк талановито-бережно виводить душу читача нетоптаними пляями «дивитися диво». В цьому їй потужно допомагають предки, особливо найрідніші дідо з бабою. У їх обереговій присутності «каркає ворон – Карр-пати» (споконвіку мудрий ворон!), а ліс стає порталом із хати в зоряне небо, і щоразу «дримба за серце укусить».

Дерева Іванчиної поезії розкорінюють коріння і розгалужують крони. Щось розшторює простір, щось раптово його заслонює більш важливим: емоційнішим у достойності, раціональнішим у минулому як непроминальному... Тут своя «Говерла» домашньої метафори. Вона магнітить уяву, захоплює і не відпускає» [5, с. 9].

Ми ж зупинимося на одному з лінгвальних феноменів згаданої книги.

Домінантою ідіостилю Іванни Стеф'юк є активне використання гуцульських діалектизмів під час зображення світу горян, осмислення сакрального і містичного в житті людини. Як носій діалектного мовлення поетка органічно вплітає говіркові перлини в канву своїх віршових текстів, надаючи їм особливого колориту, автентичного звучання, свіжості й новизни у словесному відтворенні навколишньої дійсності й найтонших порухів людської душі.

Зазначимо, що діалектизми різних рівнів (найбільшою мірою лексичні) не є чимось чужим у художніх творах багатьох українських авторів під час зображення життя певних місцевостей. Однак у поезіях Іванни Стеф'юк вони по-особливому «замешкують» серед слів літературної мови, творячи спільно єдину національну картину мовного буття українців.

Мета пропонованої статті – проаналізувати різнорівневі діалектні особливості поетичних творів збірки «Дика ягода».

Виклад основного матеріалу. Про актуальність дослідження діалектизмів у різні часи висловлювалися багато мовознавців. Зокрема, знаний у всьому слов'янському світі український діалектолог Павло Гриценко за всякої нагоди стверджує: «Для кожної людини її говірка – це особливий мовно-культурний світ, інформаційно й емоційно наснажений, свій, рідний. Тому зрозумілим є бажання кожного, хто має коріння в народному мовленні, оволодіти глибинами рідної говірки, зберегти в пам'яті її прикметні риси... Ці прагнення пам'ятати зігривають кожну людину, живлять зв'язок між поколіннями, зберігають закарбовані в словах, фразах голоси часу» [1, с. 4]. Микола Лесюк переконаний, що «народні говори – це та джерельна база, якою живиться й живе літературна мова як інваріант загальнонаціональної мови народу, тому їх вивченню та збереженню необхідно постійно приділяти належну увагу» [4, с. 12]. На потребу

дослідження взаємодії діалектного мовлення з літературною мовою у текстах красного письменства звертає увагу Василь Грещук: «Проблема типології взаємозв'язків діалектного мовлення й мови художньої літератури є складовою більш загальної проблеми взаємодії літературної мови й територіальних діалектів. Хоч мовно-художня практика становить основу літературної мови, мова художньої літератури не конгруентна літературній мові, оскільки в ній можуть використовуватися позалітературні мовні засоби художнього зображення. Вивчення мови белетристики у її зв'язках із місцевими говорами має не тільки самодостатню цінність, воно важливе також для з'ясування співвідношення і взаємодії літературно-нормативної територіально-діалектного» [3, с. 347].

Говіркові фонетичні риси автори використовують переважно у прозових творах для передавання мовлення персонажів своїх творів; у поезіях ці риси відбито меншою мірою. Проте в аналізованих полотнах Іванни Стеф'юк діалектні звукові особливості репрезентовані досить широко.

Зокрема, зафіксовано перехід голосного *a* в *e* або *i* після м'яких приголосних: *коліда, светвечір, чєс, горєчий, жєхлий*. Напр.: *І у ледовий дзвоник / Видзвонит коліда: / Чєс – вода* [5, с. 17]; *Серце горєче – / Руки холодні* [5, с. 31].

Відбита характерна для гуцульських говірок депалаталізація приголосного *ц* у слові *данец* та похідних дієслів *данцувати, відданцувати: Гори твої – це данец* [5, с. 10]; *А небо відданцує – / Та й затихне* [5, с. 39]; *Поки данцує світ / Під дрімбові мотиви / Буде / Диво* [5, с. 98]. Зауважимо, що ця фонетична риса в аналізованих текстах передана непослідовно. Пор., напр.: *Човен – шкарлупку горіхову – / Річка підхопить до данцю* [5, с. 37]; *Пантрую тінь, що данець зачинає* [5, с. 39]; *Данець осені, / І по одній падуть сливки* [5, с. 108]; *А як зробиться днина, / Буде вже данець хмар* [5, с. 117] та ін.

Серед консонантних гуцульських рис засвідчено вимову *мј* внаслідок асимілятивної назалізації як *мн*: *Капище памнєтне – Ніч така, як треба* [5, с. 41].

Відображено в аналізованих поетичних текстах палаталізацію шиплячих як одну з найхарактерніших рис гуцульських говірок: *Вовничька хмар* [5, с. 45].

Передано також ствердіння приголосних у деяких прикметникових основах, які в літературній мові належать до м'якої групи. Зокрема, це стосується ад'єктива *синий*: *І зробив **сину** безвість / Край ночі без дна* [5, с. 23].

Зафіксовано перехід давнього звукосполучення *рь* між приголосними в *ер*: *У забутій **керничці** ся втопило відерце* [5, с. 99].

У своїх поезіях Іванна Стеф'юк відбила особливості гуцульської діалектної словозміни. Зокрема, іменники першої відміни в орудному відмінку однини мають закінчення *-ев, -ов*: *Як баба Чукутиха була **дівков** – / Такі самі зносилися дощі* [5, с. 39].

Діалектно маркованим є закінчення родового відмінка множини деяких іменників: *Я упевнена: сила жити – / Родом з **горів*** [5, с. 79].

Паралельно з літературними формами відмінювання особових займенників непоодинокими є діалектні енклітичні форми родового і давального відмінків однини: *Бережу **ті**, вовчику* [5, с. 127]; *повір **ми*** [5, с. 82] та ін.

Активно використовує авторка діалектні форми особових (*вна, вни*), присвійних (*йго*) та відносних (*йкий, йка*) займенників: *Де **вни** зустрілись – / Сонце зомліло* [5, с. 63]; ***Вна** того тікає, / Як мовчазний птах* [5, с. 65]; *Серед поля терпне мак, / Серцевина **й'го** червона* [5, с. 106]; *Земля не спит, / Лиш слухає: «А **йка** ти файна...»* [5, с. 11].

Непоодинокими є редуplikовані форми вказівних займенників *тотой, тота, тоті*: *В данци **тотому** правит лиш чоловік* [5, с. 10]; *Де **тота** сопілка, / що туманам грає* [5, с. 58]; *Але думки **тоті** – потайні* [5, с. 11]; *Темні **тоті**, що байдужі* [5, с. 55]; *Тримай **тоту** душу... за руку* [5, с. 104] та ін.

Серед діалектних морфологічних рис у системі дієслова відображено ствердіння кінцевих приголосних у закінченнях третьої особи однини теперішнього і майбутнього часу, а також наказового способу: *тремтит, переходит, спит, видзвонит, данцуют, дихають, віют* тощо. Проілюструємо прикладами: *А ніч **тремтит**, / Земля не **спит**... Лошичка воду **переходит*** [5, с. 11]; *Світку мій найдорожчий, / **Най** нам сонце **засвітит*** [5, с. 21]; *Гори легонько / **Дихають-віют*** [5, с. 31]; *Дід серед лісу / **Ватру** пантрує, / **Хмари** **колотит*** [5, с. 60].

Часто авторка використовує аналітичні форми дієслів недоконаного виду, утворені за допомогою інфінітива та допоміжних особових форм дієслова *йти*, які стоять у препозиції та можуть бути розділені іншими словами: *А як меш казати, що життя – даремне, / Заберу з собою, не бануй на мене* [5, с. 80]; *Буде падати небо, / Мут тікати сузір'я* [5, с. 83]; *Мут тумани ловитися* [5, с. 99] тощо.

Елемент *ся/си* часто стоїть у препозиції до дієслів: *Хмари розійдуться – світлим ся зробить світ* [5, с. 36]; *В чорну ніч випливають янголи. / І добрішим ся робить світ* [5, с. 78].

Відображені в аналізованих текстах і поодинокі випадки діалектного наголошування деяких словоформ: *СИджу я на березі – / Майже берегиня* [5, с. 42]; *Я за зорями піду, / У воду зАйду* [5, с. 62]; *ДолинАми вітри* [5, с. 109].

У поезії Іванни Стеф'юк виявлено і словотвірні діалектні риси, зокрема досить часто для деривації похідних прикметників і займенників на позначення сильного вияву ознаки авторка послуговується словотворчими суфіксами *-іськ-*, *-юськ-*, не зафіксованими серед формантів літературної мови з цим значенням: *земля чорніська, ніч без дна* [5, с. 115]; *хмари біліські* [5, с. 35]; *біліська днина* [5, с. 49]; *І мливо – то білі-біліські зірки* [5, с. 22]; *Чорний перстень хмарами котиться, / Сиві хмари – Чистіський день* [5, с. 33]; *І ми саміські* [5, с. 59]; *Писаний цес камінь, / І чистіське небо* [с. 41]; *І над лісом оцим молодіським / Чисте небо* [5, с. 79]; *Сама-саміська на білих крилах / Летить за край* [5, с. 95] та ін. Також нерідко для творення прислівників авторка використовує суфіксальний формант *-оньк-*, що корелює з літературномовним *-еньк-*: *дрібонько* [5, с. 15], *легонько* [5, с. 31].

Органічними в аналізованих поезіях Іванни Стеф'юк є лексичні діалектизми. Щедро розсіпані в тексті, вони настільки природно «вписуються» у змістову та ритмо-мелодійну картину відтворюваного, що сприймаємо їх як важливі засоби текстотворення. Поєднання загальнономовних і територіально маркованих лексем допомагає передати самотню панораму авторського світовідчуття і світобачення. Нерідко саме говіркові слова стають компонентами багатьох тропів – епітетних конструкцій, порівнянь, ампліфікації, персоніфікації,

метафори тощо. А це свідчить про неабиякий їхній потенціал у розбудові системи художньо-зображальних засобів та комунікативну спроможність загалом. Сміливо використовуючи діалектизми в поетичному мовленні, авторка виводить їх за межі вузькоговіркового явища, таким чином торуючи деяким із них шлях для входження до загальномовної скарбниці.

Найчисленніше у текстах збірки репрезентовані діалектні іменники з різною семантикою. Тлумачення діалектизмів подаємо за джерелами [2] і [5].

Змальовуючи гуцульські світи, авторка часто вживає назви предметів одягу, головних уборів та прикрас: *бартка* «1. топірець (металевий або дерев'яний) з довгою ручкою, прикрашений орнаментом; 2. смужка на тканому виробі», *запаска* «перев. мн. жіночий поясний одяг з двох полотнищ (тканий з вовняної пряжі)», *мантля* «сукняний верхній одяг типу манто», *крисаня* «чоловічий фетровий капелюх з прикрасами», *навунка* «довга квітчаста хустка з тороками», *лелітка* «круглі блискучі бляшечки з діркою посередині, якими прикрашали орнамент на одязі, головних уборах; паєтка», *курунка* «мереживо», *згарда* «перев. мн. жіноча прикраса шії з намистин, монет і металевих хрестиків», *сальби* «буковинські прикраси з монет», *фустка* «хустка», *чільце* «весільний головний убір молодої», *гушка* «моток ниток». Напр.: *А зараз ніч в сальбах зіркових / Торкає крила вітряків* [5, с. 27]; *В курунці мохів меандрик старий скрутився* [5, с. 28]; *І серпик-місяць згарду як підсвітить – / Злечу я в небо, / Так аж поза край* [5, с. 40]; *Ніч, ніби фустка-навунка* [5, с. 55]; *І пляями / В запасках курудзових / Ходить днина / Дитинна* [5, с. 69]; *Видиш – дим, гушками дим?* [5, с. 122] та ін.

Серед іменникових діалектизмів виокремлюємо групу номінацій музичних інструментів, танців та семантично споріднених із ними понять: *дримба* «щипковий музичний інструмент», *трембіта* «духовий музичний інструмент – дерев'яна труба (до 3-х метрів довжини), зроблена зі смерекового дерева, обвита березовою корою», *аркан* «гуцульський чоловічий танець», *данец* «танець»; *дойна* «буковинська мелодія». Напр.: *Зграя заграє доброго аркана* [5, с. 10]; *Дивна дримбо, ти грай лиш для мене* [5, с. 15]; *Дримба дрібонько озветься / В*

серці [5, с. 77]; *Замість струн – та по серцю / Скрипка дойну провадить* [5, с. 83] та ін.

Багатий рослинний світ, серед якого плине життя гуцулів, представлено такими найменуваннями: *без* «бузок», *бервінок* «барвінок», *бриндушки* «шафран», *ружа* «троянда», *трепета* «осика», *чічка* «квітка», *афинник* «зб. зарості чорниць; місце, де ростуть чорниці». Напр.: *Світ мій – малий бервінок, великий зойк* [5, с. 10]; *Видиш – без цвіте* [5, с. 30]; *По червонім полі кинулись чічки* [5, с. 65]; *Ловить за очі ружа багреста; / Ружі на хустці вже не цвістимуть, / Бо... не ростуть* [5, с. 84]; *Виходить несміло / Перша на світ бриндушка* [5, с. 103]; *Трепета трепетала мокрим листом* [5, с. 94] тощо.

Органічно вплетені в канву поетичних текстів найменування для позначення природних географічних об'єктів: *верх* «гора; вершини гір», *плай* «гірська стежка; дорога в горах», *полонина* «високогірне пасовище». Напр.: *Димами зносить / Над полонину / Гадки колишні* [5, с. 66]; *Верхами дим та й дим* [5, с. 130].

Низка номінацій репрезентує тваринний світ: *вуйко* «евф. ведмідь», *кугут* «півень», *ласиця* «зоол. ласка», *половик* «яструб». Напр.: *А в дикому лісі / Ласиця воду п'є* [5, с. 28]; *Дід, як старий половик* [5, с. 35]; *Такі є висоти, / Де вже не страшний ураган. / Де ватру сторожать / Два погляди – / Вуйка і вовка* [5, с. 101].

Представлені субстантиви зі значенням почуттів і відчуттів людини: *гризота* «1. клопіт, журба; 2. сварка», *туск* «туга, сум».

Серед діалектних іменників виокремлюємо деякі назви зброї: *бартка* «гуцульська бойова сокира», *кріс* «рушниця». Напр.: *Толковий гуцул знає: / Бартка – продовження руки* [5, с. 16].

Гуцульський колорит і самобутність допомагають передати такі різносемантичні лексеми, як *бесаги* «дві торби, з'єднані одним полотнищем, що їх носять перекинутими через плече», *стелина* «стеля», *кавалок* «кусень; шматок будь-чого», *галунка* «фарбоване великодне яйце, крашанка», *дідо* «те саме, що дід», *звізда* «зірка», *крижма* «полотно, яке дарують новонародженому хрещені батьки, крижмо», *ватра* «вогнище, багаття». Проілюструємо вживання їх у

текстах: *Небо звізди губило* [5, с. 26]; *Родиться пташка з галунки* [5, с. 55]; *Ці риллі кавалки / Для душі – малі* [5, с. 65]; *Бабі сни з-під стелини нависнули* [5, с. 74]; *Дідо чистив сад* [5, с. 81]; *Накладаю ватри / Від землі до небес* [5, с. 109] та ін.

У житті горян досить тісно переплетені два світи – реальний та ірреальний. Багато містичного і в поезії Іванни Стеф'юк. То ж цілком закономірним є використання відповідної лексики: *мольфар* «чарівник», *непростий* «людина, наділена надприродною силою», *непросте* «магічне», *чинтарка* «чаклунка», *чинтарник* «чаклун», *щезник* «міф. евф. чорт, нечиста сила», *чугайстер* «міф. лісовий чоловік». Напр.: *Чугайстер майструє скрипку* [5, с. 28]; *Я горю у горах – / Так під чорним небом, / Де непрості в лісі / Грали аркана* [5, с. 119].

У текстах збірки натрапляємо на територіально марковані власні назви – антропоніми, гідроніми, ороніми, ойконіми: *Черемош прозорий / Душу розписав* [5, с. 19]; *Серце весни – у Карпатах, / Там, де початок ріки* [5, с. 34]; *Падає сніг – / Падає. Десь в Устеріках* [5, с. 54]; *А хмари – ніби з люльки Чукутихи* [5, с. 39]; *Заплетені в одно Стіпотоки* [5, с. 79].

З метою вияскравлення гуцульської дійсності Іванна Стеф'юк щедро послуговується діалектними прикметниками: *файний* «гарний, добрий», *фідзігорний* «вишуканий», *натерханий* «навантажений», *курудзовий* «яскраво-жовтий», *жєхлий* «затятий», *моцний* «міцний, сильний», *старовіцький* «старосвітський, стародавній, старовинний», *таркатий* «картатий». Напр.: *Рік цей такий натерханий* [5, с. 21]; *А ніч у зорях фідзігорна* [5, с. 27]; *Гуцул жєхлий / Смерти не знає* [5, с. 35]; *Знаками карбована / Старовіцька скриня* [5, с. 42] та ін.

Поетичне мовлення Іванни Стеф'юк багате на говіркові дієслова різної семантики: *банувати* «сумувати, жалкувати», *видіти* «бачити», *забагати* «забажати, захотіти», *збірувати* «подужати», *данцувати* «танцювати», *кивати* «рухати, чіпати», *кімувати* «пам'ятати», *ковтати* «калатати, стукати», *пантрувати* «стерегти», *потахнути* «погаснути», *скоботати* «лоскотати», *сокотити* «стерегти», *розрунтати* «розтривожити», *трембітати* «грати на трембіті». Проілюструємо прикладами: *Видиш, травень від зливи змок, / Видиш,*

хмари нам в душу дивляться [5, с. 14]; *Чую, / Як у ледовий дзвоник / Ковтає коліда* [5, с. 17]; *Над диво-млином біла зірка розквітла, / То янгол тебе пантрував та й беріг* [5, с. 22]; *Бо там, внизу / Аркан данцюють / Дивно: / Напоказ, / Без вогню / І невпопад* [5, с. 25]; *Баба стить... Не кивайте...* [5, с. 33]; *І лиш трави старі / Кімували сліди* [5, с. 105]; *Птице Божя, я не годна / Сокотити ці поля* [5, с. 106]; *Аркана на скрипці, / Купелі з барвінку, / Забагає серце – / Аж гора бринить* [5, с. 119] та ін.

В аналізованих поетичних текстах вжито діалектну лексему *най* у значенні дієслова наказового способу *залиш, не чіпай*: *В коконі лісу / Гуцулка-мотанка – / То не чинтарка, / Най її...* [5, с. 31]; *Най його, сивий холоде* [5, с. 35]; *І стоять собі гори, як дітям, / Усе тихо наказують: «Най...»* [5, с. 74].

Частотним є вживання діалектної частки *най* замість літературної *хай* для творення аналітичних імперативних дієслівних форм: *Світку мій найдорожчий, / Най нам сонце засвітит* [5, с. 21]; *Най воскресне / Сила весни вогнистої* [5, с. 35]; *Дайся цій скрипці – / Най лишить знак* [5, с. 37]; *Най родяться метелики-вірші* [5, с. 38]; *Темінь най ховається* [5, с. 44]; *Най собі люди шукають / надуманий цвіт* [5, с. 75] тощо.

Засвідчено також уживання лексеми *байка* у значенні присудкового слова (нічого, дрібниця): *І я – не я. / І ліс – не ліс. / Ти й байка* [5, с. 25]; *Байка, що сніг* [5, с. 54].

З метою точнішого змалювання різних граней людського буття Іванна Стеф'юк нерідко використовує в поезіях діалектні прислівники: *найко* «незабаром», *зимно* «холодно», *студено* «холодно», *гляба* «присл. 1. годі; неможливо; 2. дарма» [2, с. 46], «катма» (пояснення І. Стеф'юк) [5, с. 132]; *файно* «гарно, добре», *бійно* «лячно», *банно* «жаль, сумно», *рідно* «ревно», *сивно* «рясно», *затано* «задешево», *на мах* «миттєво», *понадвірю* «надворі», *ціхо* «тихо», *відий* «мабуть, очевидно». Наведемо приклади: *Місячні ночі босі – / Таких найко не буде* [5, с. 12]; *«Все буде файно», – / Ти мені так сказав* [5, с. 36]; *Сопілка мальована, / Куплена затано* [5, с. 58]; *Облітають маки – / Ніби сон – / На мах* [5, с. 65]; *Дзвоник сивно / І рідно / Цвітуть* [с. 93]; *Не згадуй, бо стане*

банно [5, с. 97]; *Гляба рим – Не чути рим* [5, с. 122]; *Дримбо, грай – / Поціхо грай* [5, с. 125] та ін.

Характерним для поезії Іванни Стеф'юк є використання з метою порівняння сполучника *що* у значенні як: *Літаю – що жар-птиця* [5, с. 114]; *Афинник – що море чорне* [5, с. 121]; *Ну а життя – що поле житнє: / Не перейти його краї* [5, с. 124].

Звернемо увагу також на вживання у складних реченнях діалектного *би* у значенні усталеного сполучника *щоб*: *А ти, зазуле, чекала / Збоку, / Би я упала* [5, с. 85]; *Би лиш на хвильку / Вдихнути лісу – / Такий їй рай* [5, с. 95]; *Продай мені за “дорого” / Усі мої страхи. / Би їх у гори вивести, / Покидати в вогонь* [5, с. 107].

Засвідчено частку *мой*, яку в діалектному мовленні вживають при звертанні: *Мой, смереки – / Хто відважний – то пустім* [5, с. 121].

Натрапляємо в аналізованих текстах на діалектний вигук *ади* для вираження здивування (диви, бач): *Світ пелюстки розправив – / Ади йкий файний* [5, с. 36].

Доречним вважаємо доданий у збірці «Словничок», що охоплює деякі діалектні лексеми та їхні значення. Зауважимо, що іноді авторське тлумачення не збігається із зафіксованим у лексикографійних джерелах. Напр., словники подають діалектизм *мантля* зі значенням «заст. шинель», авторка ж тлумачить його як «сукняний верхній одяг типу манто». Фітонім *бриндуші/бриндушки* словники фіксують зі значенням «шафран; крокус», авторка додає ще одне значення – «примула». Це стосується і семантики прикметника *єдвабний*. Такі й подібні приклади свідчать про необхідність усеохопного врахування знань носіїв певної говірки під час укладання чи доповнення відповідних лексикографійних праць.

Висновки. Діалектизми є однією з домінант поетичного мовлення Іванни Стеф'юк. Її тексти рясніють фонетичними, морфологічними, словотвірними, лексичними діалектизмами, які виконують найрізноманітніші функції: образотвірну; пізнавальну; функцію забезпечення художньої переконливості й етнографічної достовірності відтворення гуцульського колориту, гуцульської

мовної картини світу; функцію збагачення словникового складу літературної мови; функцію розширення системи стилістичних фігур і тропів.

Література:

1. Гриценко П.Ю. Просторінь народного слова Гуцульщини. *Мовний портрет села Тюдів. Словник. У 2-х т. Том І.* А–М. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2018. С. 4-10.
2. Гуцульські говірки. Короткий словник / відп. ред. Я.Закревська ; уклад.: Г.Гузар, Я.Закревська, У.Єдлінська, В.Зеленчук, Н.Хобзей. Львів, 1997. 232 с.
3. Грещук В.В. Територіальні діалекти і мова художньої літератури: типологія зв'язків. *Грещук В.В. Студії з українського мовознавства: Вибрані праці* / Упор. Р.Бачкур. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. С. 347-360.
4. Лесюк М.П. Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району). Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2008. 328 с.
5. Стеф'юк І. Дика ягода. Брустури : Дискурсус, 2023. 140 с.

DIALECT FEATURES OF IVANNA STEFIUK'S POETIC SPEECH

L.I.Pena,

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;

76000, Ivano-Frankivsk, St. Shevchenko, 57, tel.: (0342)59-60-08,

e-mail: liubov.pena@pnu.edu.ua

The proposed article is devoted to the topical issue in modern Linguistics of the interaction of territorial dialects with the literary language in works of Ukrainian fiction.

*Its **purpose** is to analyze the different dialectal features of the poetic texts of the collection "Wild Berry" by the contemporary artist Ivanna Stefiuk.*

*The main research **method** in intelligence is analytical and descriptive. Contextual analysis made it possible to establish the functional load of dialect units and their role in text creation.*

***The results.** The study of the speech of the texts of the named collection revealed that the author actively uses dialectal units of different levels: phonetic, morphological, word-forming and lexical. Groups of lexical dialecticisms have been established*

according to part-language affiliation, semantics and frequency of their use; their functions are defined.

***The novelty** is that the dialectal features of Ivanna Stefiuk's poetic works became the object of coverage for the first time.*

***Practical significance.** The materials of the article can be used in philology majors in institutions of higher education during the study of the main courses and optional disciplines related to Ukrainian dialectology.*

***Key words:** dialecticism, hutsulism, poetry, idiostyle, Ivanna Stefiuk, collection "Wild Berry".*

Пена Л.І. Діалектні риси поетичного мовлення Іванни Стеф'юк. *Прикарпатський вісник Наукового товариства імені Шевченка. Слово.* 19 (71) – 2024. С. 415-424.